

ŞİRK RİSALESİ

ŞİRK'İN TANIMI

(Şe- ri- ke) kökünden gelen şirk “ortak olmak” ve “ortak koşmak” demektir. Türkçedeki (şirket) kelimesi bu kökten türemiştir. Dîni terim olarak şirk , “Allah-u Teâlâ'nın zâtında, sıfatlarında, fillerinde veya O'na ibadet edilmesinde ortak koşmak” demektir.

Allah'a c.c şirk (ortak) koşana **müşrik** denilir. Şirk, büyük (**kebâir**) günahlardandır. Allah'ın c.c kulları üzerindeki hakkı, O'na ibadet edip hiçbir şeyi O'na ortak koşmamalarıdır.

Şirk'in zıddı **-İslam'ın temeli olan- Tevhid**'dir. Tevhid, Allah'ın her bakımdan bir ve tek olduğuna, hiçbir ortağı bulunmadığına inanmaktır. Başka bir ifade ile Allah'ın Ulûhiyet ve Rubûbiyetinde (İlahlık ve Rab'luk vasıflarında), isim ve sıfatlarında biricik, benzersiz ve ortaksız olduğuna inanmak ve ibadetleri (kulluğu) sadece O'na hasretmektir. Kulluk, sadece kişinin yapmakla mükellef olduğu belirli ibadetleri kapsamaz, bunun aksine, onun bütün hayatını Allah'ın emir ve yasakları doğrultusunda düzenlemesi anlamına gelir. Tevhid sahibi olan kişi Allah'tan gayri her türlü put'u ve şirk çeşitlerini reddeder. “**Lâ ilâhe illallah**”(Allah'dan başka ilah yoktur, ancak O vardır) kelime-i tayyibesini tevhid'in temel taşıdır.

Dikkat: Müşrik, Allah'ı tanımayan kişi demek değildir. Müşrik, Allah'ın varlığını kabul eden ancak O'na Uluhiyet (İlahlık vasıflarında) ve Rububiyetinde (Rab'luk vasıflarında) birtakım ortaklar koşan kimse demektir. Başka bir ifade ile müşrik kelimesi Allah'ı inkâr eden değil, yaratıcı olarak Allah'ı kabul ettiği halde başka güçleri Allah'ın ortağı sanan ve Allah'ın ortağı sandığı şeylere tâzim eden, onlara sevgi duyup itaat eden, onlara tapınan kimse demektir.

Nitekim günümüzde en yaygın şirk türlerinden biri yaratıcı olarak Allah'ı tanıdığı halde, yönetici olarak O'nu kabul etmemek, yâni dünyevi işlerde Allah-u Teâlâ'nın hükümlerini kabul etmeyip, - nefsi başta olmak üzere- başkalarını O'na ortak koşmak gelmektedir. Başka bir ifade ile, “biz bu dünyada dilediğimiz gibi yaşayalım, ör. faiz yiyelim, içki içelim, kadınlarla (nikahsız) beraber olalım, .. v.b, ama Allah bunlara karışmasın” veya “Allah Evren'i yaratmıştır, ama bu dünyada nasıl yaşayacağımıza karar vermek bize aittir” veya “Allah vardır, göklerde bir yerdedir (!), ama dünyevi işlere karışmaz, onlar bize aittir!” şeklindeki bâtil düşüncelerdir.

Şirk'in, kişiyi dinden çıkarıp kâfir edeni de vardır, dinden çıkarmayıp günahkâr edeni de vardır.

ŞİRK ÇEŞİTLERİ

Kur'ân-ı Kerîm ve hadis-i şeriflerde şirkin muhtelif şekilleri zikredilmiştir. Şirkin en aşikârı taşlar, putlar, ağaçlar, hayvanlar, semâvi mevcutlar, tabiat kuvvetleri, yarı ilah veya tam ilâh zannedilen insanlara tapınmaktır. Bir başka tür şirk ise Allah'ın oğulları veya kızları olduğuna inanmak veya Hristiyanlıkta olduğu gibi üç başlı bir uluhiyet (ilahlık), yani Baba- Oğul- Ruh'ül Kudus ve diğer ikisinin de bizzat Allah'ın sıfatlarına hâiz olduğu inancının kabul edilmesidir. Zerdüşterin iki ilâh olduğu (Hayır ilahı ve Şer İlahı) inancı veya Hinduizm'deki madde ile ruhun Allah ile birlikte ezeli ve ebedi ve kendi kendiliklerinden var oldukları inancı da bu kategoriye alınabilir.

Şirkin bir başka çeşidi de, bir kısım insanların kendi aralarından bazılarını kendilerine Rab edinmeleri, yani Allah-u Teâlâ'nın şeriatını bir kenara bırakıp, onların hükmünü kabul etmeleridir. Bir başka tür şirk ise kişinin nefsâni arzularını putlaştırıp onlara tâbi olmasıdır ki, günümüz insanlığı bu illetle mualleldir. Şirk'in bütün bu değişik şekilleri Kur'ân-ı Kerîm ve hadis-i şeriflerde zikredilmiştir. İslâm âlimleri bunları birkaç başlık altında toplamışlardır:

A. AÇIK ŞİRK (Şirk-i Celi, Büyük şirk)

Açık Şirk kişiyi küfre düşürür (kâfir yapar). Açık şirk'in başlıca çeşitleri şunlardır :

1) Putperestlik

Açık Şirk çeşitleri arasında en başta geleni insanlığın ilk devirlerinden beri var olan putperestliktir. Putperestlik günümüzde de özellikle Güneydoğu Asya ülkeleri başta olmak üzere (Budizm, Hinduizm ve benzerleri) üzere milyonlarca insan arasında hâlen devam etmektedir. Bu tür putçuluk da put edinilen şey tabiat üstü bir gücün veya ilâhi bir varlığın sembolü olarak kabul edilir. Bundan dolayı görünüşü ve şekli çok güzel bir takım heykeller ve putlar yapıp onlara ona tâzim ederler (saygı gösterirler), önlerinde adaklar adarlar; ve hatta put'a yiyecek ve giysiler sunulur (Bu adet birçok Uzakdoğu ülkesinde hâlen devam etmektedir). Put'un önünde yapılan bu tür ritüellerin onları İlahi varlığa yaklaştıracağı kabul edilir, bu şekilde de putlardan iyilik getirmeleri veya fenalıkları gidermeleri beklenir. Bangkok'a gidenler bilir: Büyük mabedlerde "Büyük tanrılar" olduğu gibi, ayrıca neredeyse her sokakta da ayrı bir "yerel tanrı" vardır. Onların inancına göre, tanrı ile bağıni koparan kişinin başına musibetler gelir. Bu bakımdan, hem "tanrının gönlünü almak", hem de isteklerinin karşılanmasını sağlamak için sık sık heykellerin önüne gelip tâzimde bulunurlar, tütsüler yakıp yiyecekler koyarlar. İslam ise bu konuda son noktayı koymuştur

" Artık o pis putlardan kaçının " Hacc suresi, ayet 30'dan

2) Güneş, ay ve yıldızlar başta olmak üzere doğadaki bazı varlıklara tapınanlar

En'âm suresi 76 ilâ 79.uncu ayetlerinde bahsedilen bu şirk türü de dünyanın her yerinde görülmüştür. Güney Amerika'daki İnkalar güneş tanrısı ve sülalenin kurucusu İnti'ye, Aztekler ise savaş ve güneş tanrısı Huitzilopochtli'ye tapınırlardı. Firavunlar dönemindeki Mısır'ın (ulusal) güneş tanrısı Amun-Ra, en güçlü tanrı idi ve diğer tanrılara emir verirdi. (MÖ 2000 yıllarından gelen, diğer tanrılara hükmeden bu baştanrı inancı daha sonra antik Yunan'da Zeus, Roma döneminde ise Jüpiter olarak karşımıza çıkmaktadır).

Bu tür şirk günümüzde azalsa bile yine de dünyanın bazı bölgelerinde devam etmektedir.

Japonlar'ın dini olan Şintoizm tabiata tapmaya önem verir. Gök Tanrı (baba tanrı) ve Yer Tanrı (Ana tanrı) etrafında diğer tabiat tanrıları (dağ, ırmak, v.b tanrıları) vardır. Japon imparatoru ise Güneş ilâhesinin torunu kabul edilir.

" Güneşe de, aya da secde etmeyin; onları yaratan Allah'a secde edin, eğer gerçekten O'na ibadet edeceksiniz " Fussilet suresi, ayet 37

3) Meleklerle veya cinlere tapınanlar

Bazı vehmedilen (olmayan) varlıklara kudsiyet atfedener; bazı insanları "yarı ilah" edinip onlara uluhiyet (ilahlık) vasıflarından bazısını atfedener. Bu türk şirk'in günümüzdeki örneklerinden biri, Yezdân (İyilik Tanrısı) ve Ehrimen'in (Kötülük Tanrısı) iki ilah olduğunu söyleyen Mecusilerdir ki:

" Cinleri Allah'a ortak ettiler " (Enam ,100) ayet-i kerimesi bunlardan bahsetmektedir

4) Allah'a çocuk isnad etmek

" Allah çocuk edindi" dediler. (Hâşâ) O, bundan münezzehtir. O, Ganidir (hiçbir şeye muhtaç olmayandır). Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar O'nundur. Yanınızda buna (bu asılsız iddiamıza) dair hiçbir delil yoktur ! Allah'a karşı bilemeyeceğiniz şeyi mi söylüyorsunuz ? "

Yunus suresi, ayet 68

Açık şirk'in başka bir çeşidi de Allah-u Teâlâ'ya çocuk isnad etmektir ki, "İsa Mesih Allah'ın oğludur" diyen ve Baba- Oğul- Ruhul Kudüs'ten oluşan üç başlı bir uluhiyet (ve diğer ikisinin de bizzat Allah'ın sıfatlarına hâiz olduğu) inancına sahip olan **hristiyanlar** ile "Uzeyr Allah'ın oğludur" diyen **yahudiler** veya "Melekler Allah'ın kızlarıdır" diyenler bu taifededir. Bu tür şirk

için Kur'ân-ı Kerim'de " **O'nun (Allah) için oğullar ve kızlar uydurdular** " (En'am 100'den) buyurulmuştur.

Kur'ân-ı Kerim'de İsa aleyhisselamdan hep "Meryem oğlu İsa" diye bahsedilir. Yani onun bir insan olup annesinin Hz Meryem olduğu vurgulanır. İsa aleyhisselam Allah'ın c.c peygamberidir. O'nun -hâşâ - Allah'ın oğlu olduğu şeklindeki yalan, M.S dördüncü yüzyılda Nikaia (İznik) konsillerinde papazlar tarafından uydurulmuş bir safsatadır :

" Allah'ın bir çocuk edinmesi olur şey değildir ! (Hâşâ !). O, bundan münezzehtir. O, bir işi yapmak istediğinde, ona sadece " Ol ! " der, (o da) hemen oluverir ". Meryem suresi, ayet 35

Allah-u Teâlâ çocuk edinme, doğma, doğurma, vb gibi bütün insani vasıflardan münezzehtir. Hak Teâlâ'nın mahlûkâta olan nisbeti yaratıcılıktır. O, yüce Yaratan'dır, O'ndan gayrı herşey ise (O'nun tarafından) yaratılmıştır. Cenâb-ı Hak'ı lâyük olmadığı sıfatlarla nitelemenin aynı zamanda küfür olduğu Mâide suresi 72. ve 73.üncü ayetlerinde açık bir şekilde beyan buyurulmuştur :

" And olsun ki, Allah için (üç ilahın) üçüncüsüdür" diyenler (teslis akidesine inanan hristiyanlar) **kâfir olmuşlardır ! Halbuki tek bir İlahdan (Allah'dan) başka hiçbir ilah yoktur ! Eğer söylediklerinden vazgeçmezlerse, içlerinden inkâr edenlere mutlaka acı bir azâb dokunacaktır ! "** Mâide suresi, ayet 73

B. GİZLİ ŞİRK (Şirk-i Hafî, Küçük Şirk)

Gizli şirk, riyâdır. Riyâ , kişiyi küfre düşürmez, ancak yapılan amellerin sevabını iptal eder.

Bir hadis-i şeriflerinde Resûlullah s.av Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

" Ümmetim için en çok korktuğum şey Allah'a şirk koşmalarıdır: Yalnız ben onların güneşe, aya, ağaca ve puta tapacaklarını söylemiyorum. Şu kadar var ki onlar, Allah'tan başkası için ameller işlerler " (Münziri, Tergib 1)

Yine, başka bir hadis-i şerifte:

" Benim sizin hakkınızda en çok korktuğum şey, küçük şirkdir " . Ashâb-ı kirâm : " Yâ Resulullah, küçük şirk nedir ?" diye sorunca Resulullah s.av:

" Riyâdır " buyurdu ve şöyle devam etti. **" Allah Teâlâ kullarına amellerinin karşılığını vereceği gün şöyle buyurur: " Siz dünyada ibadetinizle kendilerine gösterişte bulunduğunuz kimselere gidin ve bakın bakalım. Onların yanında bir ecir ve sevâb bulabilecek misiniz? "** (Ahmed, Müsned 5)

Yine başka bir hadis-i şerifte ise, Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

" Gösteriş yaparak namaz kılan, gösteriş yaparak oruç tutan ve gösteriş yaparak sadaka veren Allah'a şirk koşmuş olur" (Şeddad bin Evs r.anh'dan, Tergib Terhib)

C. DİĞER ŞİRK ÇEŞİTLERİ

Âyet ve hadislerle işaret edilen diğer şirk türleri ise şunlardır :

1) Nefsâni arzularını ilah (tanrı) edinmek

Gizli şirk'in en kapalı görünen bir şekli de, insanın kendi süfli heves ve arzularına uymasındır.

" Hevâsını (nefsâni arzularını) kendisine tanrı edineni gördün mü ? Sen (Resûlüm) ona koruyucu olabilir misin ? "

Furkan suresi, ayet 43

âyet-i kerimesi bu hususa delalet eder.

Bir hadiste ise: **"Hevâ'dan daha fazla Allah'ın gazabına sebep olan bir (sahte) ilâha ibadet edilmemiştir"** buyurulmuştur (ed-Durru'l Mensur).

Ruhu'l Beyan tefsirinde yazdığı üzere, hevânın galebe gücü o derecedir ki, **“ Yeryüzünde** (Allah'tan başka) **tapılan ilk ilâh hevâdır** “ hadisi onun hakkında vârid olmuş, Kur'an diliyle onun hakkında **“ Hevâsını kendisine ilah edinen kimseyi gördün mü ? ”** buyurulmuştur. Sanki hevâ asıldır da bâtil ilahların hepsi onun teferruatıdır. Bu yüzdendir ki hevâyâ muhalafet etmek, imanın hakikatine ermeye sebeptir.

Hz. Mevlânâ ise Mesnevi'de şöyle buyurmaktadır :

“ Putların anası ve kaynağı sizin nefsinizdir. Hariçteki putlar yılan farzedilirse, nefis ejderhadır” Mesnevi , beyit 766

Açıklama : Hazret-i Mevlânâ hariçteki putları yılana, dahildeki nefis putunu ise ejderhaya teşbih buyuruyor. Malumdur ki, yılanı öldürmek kolaydır ama bir ejderhayı öldürmek çok zordur, en ufak bir hatanızda o sizi paramparça eder. Bu bakımdan nefislerimiz şerrinden Allah'a c.c sığınmak lâzımdır. Yusuf aleyhisselâm gibi bir peygamberin :

“Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis, dâima ve şiddetle kötülüğü emreder, meğer ki Rabbim'in rahmeti insanın yardımcısı ve muhafızı ola ” (Yusuf suresi, ayet 53) demiş olduğu dediği Kur'ân-ı Kerîm'de beyan buyurulmaktadır .

2) Allah'tan başkasının hükmüne itaat etmek şirkdir

“ Hüküm ancak Allah'ındır ..” (ini'l hükmü illâ lillah) (En'âm 57, Yusuf 40 ve 67)

“ (Allah c.c) hükmünde kimseyi ortak kılmaz ” Kehf suresi, 26

ve benzer mealdeki diğer ayet-i kerîmeler dünyevi veya uhrevi herhangi bir konuda hüküm vermenin ancak Allahu Teâlâ'ya ait olduğunu açık bir şekilde beyan buyurmaktadır . Şayet kişi belli bir konuda Allah'ın c.c emirlerini dinlemeyip de başkalarının (ör: kendi nefsinin veya ruhban sınıfının veya siyasi otoritenin, .. v.b) dediklerine itaat ederse, o zaman Allah'a c.c şirk koşmuş olur. Örneğin, helal haram tayin etme sadece Allah-u Teâlâ'ya ve Resûlüne aittir. İnsanların helal veya haram tayin etme yetkisi yoktur. Bahrü'l Medid tefsirinde ise şöyle denilir : **“ Her kim Allah'a isyan olan bir hususta, yaratılmış fâni bir mahluka itaat ederse, o itaat ettiği kimseyi Allah'tan başka bir Rab edinmiştir”.**

Bu hususta Ruhu'l Furkan tefsirinde şöyle yazmaktadır :

“Allah-u Teâlâ'dan gayrine itaat için, O'nun taatını terkedene ve din konusunda Allah-u Teâlâ'dan başkasına uyan kişi, muhakkak şirke düşmüş olur (Beyzâvi) . Zira bu durumda Allah-u Teâlâ'nın şeriatından ayrılıp, başkasının hükmünü, O'nun hükmüne takdim ve tercih söz konusudur ki, zaten şirk te bundan ibarettir. Nitekim Adıyy ibni Hatim (radiyallahu anh) şöyle demiştir :

“ Bir kere boynumda (altın) bir haç bulunduğu halde (henüz müslüman olmadan önce) Resulullah (Sallallahu aleyhi ve Sellem)in yanına gitmiştim. Resulullah (Sallallahu aleyhi ve Sellem) :

“ Ey Adıyy ! Bu putu boynundan at ” buyurdu. Ben hemen onu atıp Resulullah (Sallallahu aleyhi ve Sellem)in yanına vardığımda, o Tevbe suresindeki : **“ (Yahudi ve hristiyanlar) Allah'ı bırakıp da, âlimlerini ve rahiplerini Rabler edindiler** (Tevbe 31) ayetini okuyordu. O zaman ben : **“ Biz onlara tapmıyorduk ki ! ”** deyince, Resulullah s.a.v :

“ Onlar, Allah'ın helal kıldığını haram ettiklerinde, siz de haram kabul etmiyor muydunuz ? Allah'ın haramlarını helal kıldıklarında ise, siz de helal saymıyor muydunuz? ” diye sordu. Ben **“Evet”** deyince, Resulullah s.av :

“ İşte onlara ibadet etmek budur ! ” buyurdular (Buhari, Ruhul Furkan 11/ 311)

İşte, yahudi ve hristiyanların helal ve haram konusunda, Allah-u Teâlâ'nın hükmüne değil de, kendi bilginlerinin görüşlerine uymaları, bu ayet-i kerimede **“Onları rab edinmeleri”** ifadesiyle yer alarak, **“Onlara tapınmaları”** manasında kullanılmıştır.

Bu hususta son söz şöyledir:

“ İnanan bir erkek ve inanan bir kadın için, Allah ve Resûlü bir işte hüküm verdiğinde, artık onlar için (o hükme teslim olmaktan başka) işlerinde seçme hakkı yoktur ! Her kim Allah'a ve Resûlüne isyan ederse, artık muhakkak ki apaçık bir sapıklık ile dalâlete düşmüş olur ” (Ahzab suresi, ayet 36)

3) Sebepler şirki (şirk-i esbab) :

Bu dünya sebepler âlemidir. Bu âlemde herhangi bir işin olmasını Allah-u Teâlâ sebep- sonuç ilişkisine bağlamıştır. Sebep- sonuç ilişkileri biz yaratılanları bağlar, kayıtlar; ancak bunlar Allah-u Teâlâ'yı kayıtlamaz, sınırlandırmaz çünkü bu ilişkileri (veya tabiat kanunlarını) yaratan O'dur. Bir misal vermek gerekirse, bir çocuğun dünyaya gelmesi için mutlaka bir anne bir de baba lâzımdır. Ancak Cenab-ı Hak dilerse bir çocuğu Hz . İsa'da olduğu gibi babasız veya Hz. Âdem de olduğu gibi hem anasız, hem de babasız dünyaya getirmeğe kâdirdir. Hak Teâlâ hazretlerinin dilediğini, dileği şekilde yapmaya gücü yeter. O zaman anlaşılmaktadır ki, sebepler bir işin olmasında gerçek anlamda müessir (etki eden) değildirler. Gerçek müessir, yâni gerçek anlamda o işin olmasına etki eden Allah-u Teâlâ'nın ilim, irade ve kudret sıfatlarıdır.

Olayların meydana gelişini sadece sebeplere bağlamak, yani sebepleri görüp de geri plandaki müsebbibi (sebepleri meydana getireni) görmemek, yazıyı yazan kalem veya ekmeği kesen bıçağı görüp de kalem hareket ettiren veya bıçağı tutan eli görmemeye benzer. Kalem yazmak için, bıçak da kesmek için birer sebep veya vasıta'dır. Onların yazmak veya kesmek hususunda kendilerinde bir güç ve tesirleri yoktur; yani kendi kendilerine yazamaz veya kesemezler. Onlar birer alettir, gerçek fâil ise onları kullanan kişidir.

Hazret-i Mevlâna esbâbın (*sebeplerin*) kendiliklerinden müessir olmadığını, onların müsebbi'l esbâbın (*sebepleri meydana getirenin, yani Allah'ın c.c*) tesiri altında bulunduğunu Mesnevi'de şöyle açıklar (beyitler 839-850)

--“ Ey Allah'ın iyi kulu ! Taş ile demir kıvılcımın ortaya çıkışına sebeptir ama, sen bunun da üstünde olan sebebe bak “

--“Zira Allah , bu sebebi başka bir sebepten zuhûra getirmiştir (*ortaya çıkarmıştır*). Bir sebep, diğer bir sebep olmaksızın nasıl kendiliğinden sebep olabilir ? “

Açıklama: Bir işin meydana gelmesi için bizim sebep kabul ettiğimiz şeylerin de bir takım sebepleri vardır. Mesela İstanbul Eminönü'nden Aksaray'a gitmek için tramvaya binmek bir sebeptir. Fakat onun da altındaki demiryolu, üstündeki elektrik telleri, içindeki makinaları v.b gibi hareket ve seyrini sağlayan sebepleri vardır . Bütün bunları en üstünde ise elektrik enerjisi lâzımdır ki, tramvayı hareket ettiren esas sebep odur. O elektrik enerjisini de üretip tramvaya kadar getirmek için başka sebepler (barajlar, santraller, enerji nakil hatları, v.b) gerekir. Bütün bunların hepsi yerli yerinde iken mesela bir trafo veya enerji hattı arızası ile cereyan kesiliyor, tramvay hareket edemiyor. Yâni mevcut esbâbın (*sebeplerin*) hiçbirisi tesir göstermiyor, işe yaramıyor. İşte bu misalde olduğu gibi bütün hadisâtın meydana gelmesinde sebeplerin üstünde bir sebep, yahut müsebbib (*sebepleri meydana getiren*) vardır ki, o ise irâde-i İlâhiyyedir. (Tahirü'l Mevlevî hazretlerinin açıklamasıdır)

Başka bir misal olarak, hasta olan bir kişinin iyileşmesi için doktora gitmesi veya ilaç kullanması verilebilir. Ancak şifâyı veren doktor veya ilaç değil, Allah-u Teâlâdır. İlaç ve doktor birer sebeptir, vesiledir. Şayet şifa - mutlak olarak- ilaçta veya doktorda olsaydı aynı ilacı kullanan veya aynı doktora giden herkesin iyileşmesi gerekirdi ki, böyle bir şeyin olmadığı herkesin mâlumudur.

Muhiddin Arabi (k.s) hazretleri ise bu konuda şöyle der:

“ Her şeyi yaratan, alan, veren Allah'tır. Yalnız, dünyaya bir takım sebepler koymuş, âlemde cereyan eden hadiseleri o sebeplere bağlamıştır. Mümin bilmelidir ki, esbab (sebepler) Allah'ın kanunları ve âdetleridir. Bir şeyin meydana gelmesinde hakiki müessir değildirler. Bu hususu unutup da, sebepleri gerçek fâil kabul etmek gizli şirktir. Mümine en zararlı şey, esbaba bağlı olmaktır. Allah dilerse, sebepler olmadan da yapabilirdi diye inanmalıdır.

İşte, bu açıklamalarından anlaşıldığı üzere, sebepleri görüp de arka plandaki müsebbibü'l esbâbı (sebepleri yaratan'ı) görmemeye “**şirk-i esbâb**” (= sebepler şirki) denilir ki, bu aynı zamanda kainatta cereyan eden her türlü olayın Allah'ın c.c yaratması ve müsaadesiyle değil de, kendi

kendine veya tesadüfen oluştuğuna veya işlediğine inanmak demektir. Her şeyin sebeplere bağlı olduğuna, sebepsiz bir olmadığını kabul etmekle beraber, sebepleri Allah'ın yarattığına inanmak şirk değildir. Şirk olan, her şeyi yalnızca tabiata veya görünen sebeplere vermek, sebepleri gerçek fâil ve yaratıcı kabul etmek , yani bir anlamda onları putlaştırıp yüceltmektir.

4) Bir başkasını Allah'ı c.c sever gibi sevmek

Allah'ı c.c sever gibi bir başkasına muhabbet beslemek (sevmek) hususunda Bakara suresi 165.inci ayetinde şöyle beyan buyurulmaktadır :

“ Öyle insanlar vardır ki, Allah'tan başka varlıkları O'na denk tutar da, Allah'ı sever gibi onları severler. Gerçek müminlerin Allah'a olan sevgileri ise, her şeyden daha güçlüdür ”

Allah Teâlâ, kendisine ibadette şirk (ortak) kabul etmediği gibi, sevgi hususunda da şirk kabul etmez. Elmalılı Hamdi efendi bu ayet-i kerimenin tefsirinin en sonunda şöyle yazmaktadır: “Kısaca, başkanlarını ve büyüklerini, Allah'ı sever gibi sevenler ve onların Allah'ın emrine uymayan emirlerine itaat ederek Allah'a isyan edenler, bunları Allah'a eş ve ortak etmiş olurlar ki, bütün putperestliğin esas bu tür muhabbet beslemektir ..”

5) Allah'tan başkasından yardım ve ihtiyaçlarının karşılanmasını beklemek

A'raf suresi 191 ve 192.inci ayetlerinde şöyle buyurulmaktadır:

“ Bir şey yaratmak şöyle dursun, bizzat kendileri yaratılmış varlıkları mı Allah'a ortak koşuyorlar ? Halbuki bunlar ne onlara bir yardımda bulunabilirler, ne de kendi nefislerine yardım edebilirler ”

İnsana dost ve yardımcı ancak Allah-u Teâlâ Hz.leridir. Fatıha suresindeki **“Ancak sana kulluk eder, ancak senden medet umarız ”** âyeti bu gerçeği açıklar.

D) ŞİRK'İN TASAVVUFİ (Ehl-i hakikat'e göre) tanımı:

Cüneyd-i Bağdadi hazretleri (kaddesallâhu sırrehum): **“ Sırrını** (kalbinin, ruhunun derinliklerini) **kontrol edip orada Rabbinden daha büyük ve yüce bir şey gören kimse şüphesiz Allah'a şirk koşmuş ve o şeyi O'na denk tutmuştur “** buyurmuştur. (Ruhu'l Beyan, 13/ 232)

Ruhu'l Beyan tefsirinde ise şöyle denilmektedir:

“ Hakikatte müşrik, Allah'la beraber başka şeye talip olana ve Allah'dan, Allah'dan gayrıyı dileylene denilir “ (R. Beyan 5/591)

Bediüzzaman Hz.leri ise Âsâ-yı Musâ isimli risalesinde şöyle buyurmaktadır :

“Allah birdir . Başka şeylere müracaat edip yorulma ! Onlara tezellül edip (önlerinde alçalıp) minnet çekme ! Onlara temelluk edip (yaltaklanıp) boyun eğme ! Onların arkasına düşüp zahmet çekme ! Onlardan korkup titreme ! Çünkü Sultân-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı O'nun yanında, herşeyin dizgini O'nun elindedir ; herşey O'nun emriyle halledilir: O'nu bulsan, her matlubunu (istediğini) buldun ; hadsiz minnetlerden , korkulardan kurtuldun “ (10. Hücet-i İmaniyye)

İbn-i Acibe tefsirinden : “ Her kim Allah-u Teâlâ'dan başka bir şeye yönelirse yahut aşk ve muhabbetle ona meylerse, o onun hakkında bir puttur.

Et Te'vilâtun Necmiyyede ise şöyle denir : Şirkin en büyüklerinden birisi de halkın red ve kabulünü dikkate almaktır. Bu, onların övmesiyle sevinmek ve yermesiyle gücenip kırılmaktır. Sebepleri düşünüp dikkate almak da böyledir. Şifanın ilaç içmekten ve doymanın yemek yemekten hâsıl olduğu vehmine kapılmak gerekmez. Yakîn geldiği zaman vehimler, yâni meydana gelen şeylerin hâdis (yaratılmış) varlıklardan olduğunu vehmetme ortadan kalkar. Bunun ancak (İlâhi) takdir ile olduğu anlaşılır (çünkü bütün güç ve kuvvet, kudret sadece Allah'a mahsustur. O dilemedikçe hiçbir şey olmaz). İşte o zaman şirkten sakınılmış olur. (Ruhu'l Beyan, cilt 13, shf 232)

ŞİRK HAKKINDA YAPILAN DİĞER SINIFLANDIRMALAR

Bazı kaynaklar yukarıda açıklanan şirk çeşitlerini biraz daha değişik başlıklar altında toplamışlardır. Yani, netice itibarıyla anlatılan şirk çeşitleri aynıdır, ancak tasnif farklı olmaktadır. Bu sınıflandırmalar şöyledir:

- A) Açık şirk- Gizli Şirk- En gizli şirk
- B) Uluhiyet Şirki - Rububiyet Şirki
- C) İtikadi şirk- Ameli şirk

ŞİRK' İN HÜKMÜ (MÜŞRİKLERİN AKİBETİ)

Açık şirk kişiyi dinden çıkarır, kâfir eder. Gizli şirk ise kişiyi dinden çıkarmaz, ancak yapılan amellerin sevabını yok eder.

1. Açık Şirk (Büyük Şirk): Şirk'in bu türü küfürdür, yâni Allah'a bu tür bir itikad ile ortak koşanlar iman'dan çıkarlar, kâfir olurlar. Kâfirler Allah Teâlâ'nın bağışlamasına mazhar olamayacaklardır:

" Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse büyük bir günah ile iftira etmiş olur " (Nisa, 48)

Bu tür şirk'ten kurtulmak ancak tevbe edip iman'a dönmek ile mümkündür. Tevbe etmeden âhirete intikal edenlerin akıbetlerinin ise ebedi Cehennem olduğu birçok Kur'ân ayeti ile sabittir. Çünkü, küfrü ancak ateş (cehennem) paklar. Mâide suresinde, İsâ aleyhisselâm'ın:

" Biliniz ki kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar; artık onun yeri ateştir ve zalimler için yardımcıları yoktur " dediği beyan buyurulmaktadır (Mâide 72)

2. Gizli Şirk (Küçük Şirk): Küçük şirk olarak adlandırılan şey riyâdır. Riyâ ile yapılan amele sevap verilmez. Ayrıca, riyâ günah olduğu için cezası da vardır. Günahları ise hastalıklar, sıkıntılar, belalar, acılar, kabir azabı, mahşer sıkıntıları, v.b paklar. Açık şirk'in dışında kalan diğer şirk türleri de (hevâsını ilah edinmek, sebepler şirki, v.b) gizli şirk olarak mütalaa edildiğinden , aynı hükme tâbi olurlar.

Dikkat edilirse, Açık Şirk itikadi (iman ile ilgili) konularda, Gizli Şirk ise ameli (namaz, oruç, v.b) hususlarda olmaktadır. Bu bakımdan bunlara (İtikadi Şirk) ve (Ameli Şirk) de denilmektedir.

SON SÖZ

" İşte O, Allah'tır. O'ndan başka tanrı yoktur. Başta da sonda da (dünyada da âhirette de) hamd O'na mahsustur. Hüküm de O'nundur ve ancak O'na döndürüleceksiniz "

Kasas suresi, ayet 70